

אותיות נקנותב"ב ע"ו א' - ע"ז ב'

נחלקו רבי ורבנן אם אותיות נקנות במסירה או בכתיבה ומסירה, ומצינו בראשונים כמה שי' בביאור המחלוקת -

דעת רשב"ם

(א) ע' רשב"ם ע"ו א' ד"ה ואותיות במסירה דביאר דלרבי משיכה לא מהני רק על דבר שגופו ממון, ומשו"ה לצור ע"פ צלוחיתו מהני משיכה, אבל לגבות החוב בע' מסירה ליד הלוקח, ומבואר מדבריו דלרבי בע' למסירה בשביל קנין על החוב, ולפי"ז ע"כ דרבנן נמי מודו דהמסירה קונה את החוב, אלא דס"ל דבע' צירוף של שטר, דאל"כ סגי במשיכה וכתיבה. (ב) ע' ברשב"ם ע"ו א' ד"ה כתב דביאר דלרבנן לא סגי בכתיבה לחוד כיון דאין שטר קונה רק עבד וקרקע, ובפשוטו יש לבאר דכוונת הרשב"ם דשטר הוא מטלטלין, ואין הנייר נקנה בקנין שטר, ולכך בעינן קנין מסירה שקונה מטלטלין, והכתיבה הוא בשביל הקנין על השעבוד.

אולם ע' בפרישה סי' ס"ו סק"א דביאר בכוונת הרשב"ם "דוקא קרקע ועבדים שהן גופן ממון נקנין בשטר וכו' מה שאין כן שטרות אף על גב דיש בהן שיעבוד קרקעות מכל מקום אין גופן ממון ואין אלא לראייה וזהו שקרי שם בגמרא בסמוך מילי פירוש ולא ממון" ומבואר דביאר בכוונת הרשב"ם דאינו קונה את השעבוד בשטר כיון דאין השעבוד גופו ממון, ולפי"ז מבואר דלרבנן המסירה קונה את השעבוד, דהא א"א לקנות שעבוד ע"י השטר, וכן אינו יכול לקנות את הנייר ע"י השטר, כיון דאין שטר קונה מטלטלין, אלא השטר הוא צירוף למסירה, דמסירה לחוד לא מהני, כיון דאיכא טענת לצור וכמבואר ברשב"ם, ולהנ"ל הרי מוכח כן מהרשב"ם דהמסירה הוא גם בשביל השעבוד, דאל"כ סגי במשיכה. (ג) ע' ברשב"ם ע"ו א' וע"ו ב' דביאר דמחלוקת רבי ורבנן הוא אם שייך טענה דקנה את השטר רק לצור או לא, ור"א הק' על רבנן, ור"כ משני דטעמא דרבנן דשייך טענת לצור.

וע' במל"מ פ"ו ממכירה הי"א ד"ה גרסינן דביאר לדברי הרשב"ם, דרבי ורבנן פליגי בגדר דין שטר, דרבי ס"ל דהשטר מצ"ע אינו כלום, ועיקר השטר אינו אלא לשעבוד שבו, וכשמוכר את השעבוד ממילא נכלל השעבוד במקח, ולכך סגי במסירה לחוד, דאין שטר בלא שעבוד, אבל רבנן ס"ל דהשטר מצ"ע מהני לצור אף בלא השעבוד, וכיון דאין השעבוד חלק מגוף השטר לא קנה רק את השטר, ומשו"ה לא מהני מסירה לקנות את השעבוד, ע"ש באריכות, ומבואר דלפי הרשב"ם לרבנן אין המסירה מועיל לקנין השעבוד, דזה כמו לעשות קנין בחפץ אחד ולקנות חפץ בקנין אחר, ורק ע"י הכתיבה הוא קונה את השעבוד, והא דרש"י בע"א כתב דלרבי קונה את החוב ע"י המסירה, הוא רק לרבי לשי' דהשעבוד הוא חלק מהשטר, וזה דלא כהפרישה, דלרשב"ם לרבנן המסירה קונה את השעבוד, ולדבריו ע"כ דכוונת הרשב"ם דאין קונה את הנייר בשטר כיון דאין שטר על מטלטלין, וצ"ע.

וברשב"ם כתב "וגם בא לפרש היאך יכתוב ליה ההוא שטרא" ומבואר דמלבד דר"פ פסק כרבנן, ביאר נמי איך כותבין, ונראה דההכרח לזה הוא דהא מבואר בגמ' בקדושין מ"ח דכו"ע ל"ל דרבי ופליגי בדר"פ, ואי נימא דר"פ אתא לפסוק כרבנן, איך שייך לומר דכו"ע כרבנן ופליגי בדר"פ, וע"כ דר"פ אשמועי' ב' מילי, [ונמצא דאיכא מ"ד דאעפ"י דלרבנן בע' נמי כתיבה משום טענת לצור, מ"מ איכא מ"ד דסגי לכתוב קני לך איהו, והיינו דלשון איהו היינו גם השעבוד שבו].

אלא דק' מה ההכרח של הרשב"ם דפליגי נמי בפלוגתא דרבי ורבנן, דילמא פליגי רק איך כותבין לרבנן, וי"ל דהנה הרשב"ם הק' על טענת רב כהנא דלצור ולצור, דהא הוי אונאה, ומבואר דיש צד דבאמת המציאות היה דמכר רק לצור, וא"כ אי נימא

דר"פ אשמועי' רק איך כותבין לרבנן, הרי הך מילתא שייך נמי אליבא דרבי, דהא חיישי' במציאות לטענת לצור, וא"כ תקשי קו' תוס' מדוע מבואר בגמ' דכו"ע ל"ל דרבי ופליגי בדר"פ, הרי אף לרבי שייך האי מילתא, ולרשב"ם הא קייל כרבי, וע"כ דכל טעמו של רבי משום דל"ל לטענת לצור.

(ד) עי' ברשב"ם ע"ז א' דגרס בדברי אמימר דקיי"ל כרבי, [וע"כ הוא לרשב"ם לשי', דהא לדבריו ר"א ס"ל דהל' כרבי, וס"ל כאמימר], וקאמר ר"א דטעמא דרבי משום דאותיות מילי ומילי במילי לא מיקנין, וביאר הרשב"ם דהוא טעם להא דלא מהני לרבי כתיבה לחוד, דדברים הוא מוכר, ולא ממון ממש, ורק מסירה מהני משום דהוא מעשה בידים, ולפי"ז נמצא דלפי הרשב"ם דטעמא דמהני מסירה לחוד משום דליכא טענת לצור, הרי ר"א בא להוכיח כרבי, דכיון דפשיטא מסברא דשטר אינו קונה שטר, ע"כ דמסירה לחוד מהני, דאל"כ במאי יקנה את השטר.

וצ"ב לפי"ז מדוע הוצרך הרשב"ם בדף ע"ו א' לבאר דטעמא דלא מהני כתיבה לחוד לרבנן משום דאינו כקרקע, וביאר הפרישה דהוא טעם אמאי אינו קונה את השעבוד ע"י השטר, ותיפו"ל משום דשטר הוא קנין גרוע, ואינו קונה שטר, ואי נימא דכוונת הרשב"ם כדמוכח מהמל"מ דהנייר אינו נקנה בשטר, והכתיבה הוא רק בשביל לקנות את השעבוד, הרי תקשי דהכא משמע דלרבנן השטר קונה שטר, וע"ז הוא דפליג רבי דאין שטר קונה שטר.

ועוד צ"ע דהא נתבאר לעיל דלפי הרשב"ם ע"כ דלרבנן המסירה הוא הקונה, דאל"כ סגי במשיכה, וא"כ בהכרח דהשטר הוא רק בשביל לברר דאינו מוסר לו רק הנייר לצור, וא"כ מדוע יש בזה חסרון דמילי.

וי"ל דהא דלא מהני לרבנן בירור ע"י עדים דהוא מוסר לו אף את השעבוד, ולא את הנייר לצור, הוא משום דאין במסירה גופה הוכחה דהוא מוסר לו את השעבוד, ורק ע"י שמצרף את הכתיבה למסירה, חשיב דאיכא הוכחה במסירה גופה דמוסר לו אף את השעבוד, וע"ז פריך ר"א דבירור ע"י שטר נמי לא מהני כיון דהוא מילי, וממילא אינו יכול לקנות רק במסירה כיון דליכא הוכחה במסירה גופה דמוסר לו את השעבוד, וע"כ כרבי דסגי במסירה לחוד.

והא דמהני כתיבה, יש לבאר בב' אופנים - א) כיון דהשטר הוא חלק מהקנין ובשטר הרי מבואר להדי' דמוכר את השעבוד, משו"ה מהני לקנות אף ע"י המסירה. ב) דע"י השטר אפשר לפרש את מעשה המסירה, אבל בבירור ע"י עדים אינו גורם דחשיב מסירה מוכרחת על השעבוד, ורק ע"י שטר הוי מסירה המוכחת מצ"ע על השעבוד שבו.

והנה לפי הרשב"ם הרי ר"א מייתי ראיה לרבי, דשטר לא מהני כיון דהוא מילי, וק' הרי כל מה דבעי כתיבה הוא משום טענת לצור, ומדוע בעי' שיהא השטר בר קנין, והנה אי נימא דכל מה דיכול השטר לברר את המסירה הוא משום דהוא חלק מהמעשה קנין, א"ש היטב טענת ר"א, אולם לצד ב' צ"ב, וי"ל.

ה) עי' ברא"ש דתמה על הרשב"ם "ואין זה טעם מספיק דאיכא למימר דאע"ג דעיקר הקנין במסירה ואין תועלת בשטר מ"מ בעינן גם שטר עם המסירה משום דליהוי קנין אלים למיקני השעבוד כי היכי דלמ"ד אין אותיות נקנות במסירה ועיקר הקנין בכתיבה דהוי מעשה ואפ"ה בעינן גם מסירה" וצ"ב מה דהוכיח מרבנן דלא כר"א, הרי ר"א פסק מכח סברתו כרבי ולא כרבנן, דאין מועיל צירוף השטר, אולם הביאור בזה פשוט, דהא מבואר בדברי הרא"ש דזה פשוט דלרבנן בעי' צירוף של ב' קנינים בשביל לקנות את השעבוד, ולכך הק' על הרשב"ם דכמו דלרבנן בעי' להאלים את הכתיבה ע"י מסירה בשביל לקנות השעבוד, ה"ה נימא לרבי דאעפ"י דעיקר הקנין הוא המסירה בעי' לכתיבה להאלים הקנין בשביל הקנין על השעבוד, ופשיטא להרא"ש דעל תוספת לקנין לא שייך חסרון דמילי].

אולם לכאן י"ל בדעת הרשב"ם דבאמת לרבנן השעבוד נקנה רק ע"י הכתיבה, והמסירה הוא בשביל הקנין על הנייר, ולכך הק' ר"א דהוי מילי, וע"כ דהמסירה קונה את השעבוד, ולפי"ז נמצא דאעפ"י דמבואר ברשב"ם ע"ז א' דלרבי המסירה הוא

בשביל קנין על החוב, מ"מ לרבנן הוא רק בשביל הנייר, אולם ע"כ אינו כן, דא"כ מדוע לרבנן בעי' מסירה ולא סגי במשיכה, וע"כ דגם לרבנן קונין את החוב אף ע"י המסירה, ולכך הק' הרא"ש דמאי אכפ"ל דהוא מילי.

שיטת תוס' והרא"ש

(א) עי' תוס' ע"ו א' ד"ה אי וברא"ש סי' ג' דכתבו דעיקר הקנין הוא במשיכה, ונסתפקו אי בעי' אף מסירה מיד ליד כדי לקנות השעבוד שבתוכו, או דבעי' מסירה כדי שיהא דעת אחרת מקנה, ולאפוקי מפקיר שטרותיו דאינו קונה מה שכתוב בתוכו, ומבואר דקונה את השעבוד במסירה, ועי' ברא"ש סי' ג' דהוסיף דטעמא דבעי' הכא מסירה מיד ליד "משום דבעי' קנין חשוב לקנות שעבוד השטר" ומבואר דגם לרבי בעי' קנין חשוב לאותיות.

והנה בתוס' מיירי אליבא דרבי, אולם בתו"ד הוכיחו כן אף מהא דרבנן ס"ל דבעי' כו"מ, דלאותיות בעי' קנין חשוב טפי, ומבואר דגם לרבנן בעי' משיכה ומסירה, ולכא' אי נימא דלרבנן המסירה הוא רק בשביל הנייר והכתיבה הוא בשביל השעבוד, הרי סגי לנייר במשיכה ולא בעי' מסירה, וע"כ דבעי' למסירה לרבנן גם בשביל לקנות השעבוד, ונלעיל נתבאר דהרא"ש הק' על הרשב"ם מחמת דהיה לו הכרח מהרשב"ם דהמסירה הוא חלק מקנין השעבוד, ולהנ"ל הרי גם מהרא"ש גופי' מוכח דס"ל הכי, וכן נקט בחי' ר' ראובן סי' י"ח סק"ד].

(ב) ובהא דבעי' אף לצירוף של כתיבה - הנה בתוס' ע"ו ע"ב ד"ה אמר נסתפקו דיתכן דכיון דרבי מקיל בקנין, ה"ה דקני אע"ג דלא אמר ליה קני לך וכל שעבודה, וצ"ב כוונתם הא טעמא דבעי' דיאמר קני וכו' הוא משום טענת לצור, ומדוע לרבי דסגי במסירה לא בעי' שיאמר.

וי"ל דיסוד דינו של ר"פ דבעי' שיאמר קני וכו' אינו משום דחיישי' באמת לטענת לצור, דהא חזי' לרוב הראשונים דהוי מק"ט ומחזיר לו מעותיו, אלא טעמא דר"פ משום דאיכא חסרון במעשה קנין, דבעי' הוכחה בגוף המסירה דאיכא מסירה גם על השעבוד, ומשו"ה בעי' שיכתוב קני וכו', אולם כל מה דבעי' שיהא הוכחה בגוף המסירה הוא רק לרבנן דס"ל דלא סגי במילי לברר דמוסר לו אף את השעבוד, אלא בעי' שיכתוב בשטר מה הוא מוסר לו, אבל לרבי דלא בעי' שיכתוב מה הוא מוסר לו, י"ל דאף אמירה לא בעי', ומשום דס"ל דלא בעי' הוכחה בגוף המסירה דהוא מוסר לו גם את השעבוד, ונאעפ"י דמבואר ברא"ש דגם לרבי בעי' קנין חשוב באותיות, ומה"ט בעי' מסירה מיד ליד, מ"מ יתכן דלרבי סגי במסירה מיד ליד, ולא בעי' נמי שיהא מוכח בגוף המסירה דאינו רק לצור, ולמדנו זמה דהא דלרבנן בעי' כתיבה הוא משום דבעי' הוכחה ע"י מעשה דמסר לו את השעבוד.

(ג) בתוס' ע"ז א' ד"ה אותיות בארו דסברת ר"א דכיון דבעי' שיפרש דהמסירה הוא על השטר, חשיב כמילי ואינו יכול לקנות מילי, אלא רק שטר שהוא מעשה, ויש לדקדק בלשון תוס' דכתבו דטעמא דשטר מהני משום דהוי מעשה גדול, ומדוע לא פי' בפשיטות דשטר מהני דע"י אפשר לקנות את השעבוד, משא"כ במסירה דאינו יכול למסור את השעבוד, ומוכח דהכתיבה הוא להאליים את המסירה, וצ"ע.

והנה לשון תוס' "דקאמר ליה קני לך שטר זה" ועי' מהרש"ל דביאר דלדבריהם גרסי' בגמ' לעיל ואמר לי טעמא, [וכג' הרי"ף], דהא לגי' דידן ר"א פליג על ר"פ, אולם במהרש"א ביאר דאף ר"א מודה דמ"מ בעי' שיאמר קני לך שטר זה, וכ"כ רבינו יונה, ולפי"ז מבואר דלכו"ע בעי' שיהא הוכחה מגוף המסירה, אלא דפליגי אי צריך לפרש להדי' דקונה את השעבוד או דסגי במה דאומר דקונה את השטר, דחשיב כמפרש דקונה את השעבוד.

והנה לפי המרש"ל יש לדון בטעמא דרבי, ובפשוטו נראה דס"ל דליכא דין שיאמר קני וכו', ולכך אינו נידון כמילי, אלא דא"כ צ"ע מה נסתפקו תו' לעיל אי לרבי בעי' שיאמר קני וכו', הא ע"כ ס"ל הכי, דאל"כ הוי מילי, וצ"ל דס"ל לרבי דמילי במילי מיקנין.

ד) והנה לפי"ז נמצא דלרבנן כל מה דבעי' שטר הוא רק בשביל לברר את המסירה, ובעי' שטר כדי שלא יהא מילי, וא"כ יש לדון האם בעי' לזה דיני שטר, או לא, ואף אי נימא דבעי' שטר, מ"מ י"ל דאין לזה דין שטר קנין אלא רק דין שטר ראייה, נומה דהרא"ש כתב דעיקר הקנין הוא השטר, הוא רק לפי הרשב"ם, ואין לנו ראייה לדין].

ה) בתוס' ד"ה אמר אמימר כתבו להוכיח דקיי"ל דאין אותיות נקנות במסירה, והק' מהא דמבואר ב"ב קנ"א א' דא"ל והא לא משך, ומשמע דאי משך קנה, ותי' דס"ד דאעפ"י דדברי שכ"מ ככתובים, מ"מ עדיין בעי' משיכה כיון דבעלמא בעי' נמי מסירה, והנה אי נימא דרק הכתיבה קונה את השעבוד, והמסירה הוא בשביל הנייר, הא אינו אלא קנין א', וע"כ דאף המסירה חלק מקנין השעבוד, וכדברי הרא"ש.

ובתוס' ע"ו א' ד"ה אלא כתבו דר"נ סבר כשמואל דבספינה בעי' שימשוך כולה, דכי היכי דבעי' קנין חשוב באותיות טפי מת"ק ה"נ בספינה, ויל"ע הא בשטר איכא ב' מילי דנקנין השעבוד והנייר, ואינו ענין לספינה, וע"כ דאף המסירה הוא חלק מקנין השעבוד.

ו) בתו' ע"ז ב' ד"ה נקנה הק' אמאי מאי פריך הגמ' על ר"א מהא דאגב, הא שטר הכתוב על שמו ודאי לא בעי' כתיבה, ועי' ברבינו יונה דתי' דשאני מסירה על שטר הכתוב בשמו, דאי"צ שיאמר כלום כיון דשמו כתוב בשטר, אבל בקונה את השטר באגב, דבעי' שיאמר אגב וקני הוי מילי, ולר"א הא מילי במילי לא מיקנו, וצ"ב אמאי תוס' לא תי' כן.

וי"ל דס"ל דכל החסרון של מילי הוא רק באופן דאין יכול לחול הקנין על השעבוד שבשטר רק ע"י מילי, אבל באגב, אף דבעי' מילי כדי שיחול הקנין של הקרקע גם על השטר, אבל השעבוד ממילא הוא בכלל הקנין כיון דכתוב השטר על שמו, ובכה"ג ליכא לחסרון דמילי, ורבינו יונה ס"ל דגם בכה"ג דבעי' מילי כדי לפרש שהקנין אזיל אף על השטר, חשיב מילי כלפי השעבוד.

ז) בעיקר דברי התוס' ד"ה אמר דצידדו דיש נפק"מ בין רבי לרבנן אי בעי' אף שיאמר קני לך איהו וכל שעבודי', מבואר דטענת לצור אינו טענה במציאות, דא"כ מהיכ"ת דלרבי לא חיישי' לה, אלא דאינו בכלל משמעות הכתיבה, וכמבואר ברבינו יונה.

ועי' בריטב"א דכתב די"מ דכוונת ר"כ דמשמע לשון זה כלצור, ואעפ"י דודאי הכוונה גם לשעבוד, הוה דברים שבלב, אולם לפי"ז אי"ז חומרא באותיות, ולא שייך לומר דתלוי בפלוגתא דרבי ורבנן.

ויל"ע דבריטב"א ביאר בתחילה דכוונת הגמ' בטענה דוכי לצור הוא צריך, דאנ"ס דאין מתכוין אלא לראיה שבו, ואעפ"י שלא פירש כמי שפירש דמי, וק' דא"כ לא שייך בזה חסרון דדברים שבלב, דהא איכא אומדנא דמוכח, ועוד קשה דהרי הריטב"א בתחילה הביא לדברי הרשב"א דבאמת כוונת באמת למכור את השטר רק לצור, ודן אם זה סברא רק לגבי המוכר, או גם לגבי הלוקח, וע"ז הביא לי"א הנ"ל, וכתב דלפי"ז כ"ש דהוי מקח בטל, וק' הרי דברים שבלב אינו גורם לדין ביטול מקח, אלא אדרבא הוי קמח על הנייר, ומוכרח דאין כוונת הריטב"א לדין דברים שבלב, אלא דהוא דין בשטר דצריך שיהא מבורר, וצ"ע בכ"ז.

שיטות הראשונים

א) עי' בר"י מגאש דביאר דר"א קמ"ל דשעבוד השטר הוי מילי, ואינו חלק מהשטר, ומה"ט לא מהני ע"ז מסירה, דא"א למסור את השעבוד ביד, ואעפ"י דאמר קני וכו', אינו מועיל, כיון דא"א לקנות בדברים, והמסירה מהני לקנות את גוף השטר, והכתיבה מהני לקנות את השעבוד, ולפי"ז צ"ל דרבי ס"ל דאותיות לאו מילי נינהו, ומה"ט חשיב דאיכא מסירה אף על השעבוד, ולפי"ז נמצא דהשטר הוא הקונה את השעבוד, והמסירה הוא בשביל הנייר, וכ"כ ביד רמה, [ועיקר הפי' מבואר נמי ברמב"ן ובחי' הר"ן], וכן ביאר בסה"ת שער נ"א ח"ג בשם הרמב"ן בדעת הראב"ד דמהני חליפין וכתיבה, וכ"כ הטור בס"ד בשם הראב"ד.

ב) אולם לדברי התוס' והרא"ש אף קודם סברת ר"א ידענו דשעבוד חשיב מילי, ור"א אשמועי' דאין קונין מילי ע"י מילי, וכיון דצריך לפרש במסירה קני לך איהו וכו', נידון המסירה כמילי, ורק שטר שהוא מעשה יכול לקנות מילי, ולפי"ז צ"ל דרבי פליג דאפשר לקנות גם ע"י קנין שצריך פירוש ע"י דברים], ולפי"ז נמצא דכל דינו של ר"א הוא מחמת חידושו של ר"פ דצריך לומר קני לך, אלא דס"ל דאעפ"י דר"א פליג על ר"פ, מודה ר"א דבעי' שיאמר קני, וכדביאר במהרש"א, [ועי' לעיל דיש לדון לפי"ז אם לרבנן בעי' שטר קנין בשביל לברר את המסירה או דסגי בשטר ראייה].

ונפק"מ בזה, דהנה מבואר בדף קע"ג א' בהא דתניא דב' יב"ש אין מוציאין שט"ח על אחרים, דכו"ע ס"ל דאותיות נקנות במסירה, אלא דתלוי אם צריך להביא ראייה, וכתב הרי"ף דלהל' אינו, כיון דקיי"ל כרבנן, אולם בבעה"מ שם כתב דשאני התם דקונה במסירה לחוד, כיון דגוף השטר עומד במקום כתיבה, ותמה במלחמות וכי מפני ששמו כשמו יקנה, הא לא נשתעבד אלא למי שהלוהו, וכן תמה הרשב"א שם דאכתי הוי מילי.

והנה לפי הרי"מ דטעמא דר"א משום דאינו מעשה קנין על השעבוד, הרי ודאי מסתבר כהרמב"ן, אולם אי נימא כתוס' יש לדון דלעולם מסירה קונה את השעבוד, אלא כיון דצריך לפרש הוי מילי, וס"ל לבעה"מ דכל היכא דשמו כשמו, מתפרש המסירה על מצ"ע גם על השעבוד שבשטר, דרק היכא דמוכח מתוכו דהבעלים הוא המוכר, בעי' פי' במילי, כיון דמוכח מתוכו דהבעלים הוא המוכר, ולא הלוקח, אבל כל דשמו כשמו, סגי במסירה.

ג) עי' ברבינו יונה בכל דבריו, ונבאר דבריו, דבתחילה נקט כפי' הראשונים דטעמא דר"א דשעבוד הוא מילי, ואין המסירה מעשה קנין על השעבוד, והק' רבינו יונה דא"כ מדוע מועיל כתיבה, הא מ"מ לא מסר לו את השעבוד, ומה אכפ"ל דכתב לו שהוא מוסר לו את השעבוד, ותי' דשטר הכתוב על שמו לא הוי מילי, וקונה את הכתוב בשטר ע"י קנין שטר, וכדחזי' בכל מלוה בשטר דקונה את השעבוד ע"י השטר, ולפי"ז מבואר דמכירת שטרות דאו', [וכ"כ רבינו יונה בדף קמ"ז ב'].
אולם הק' ע"ז רבינו יונה דא"כ מדוע כתב הרי"מ דלא מהני חליפין משום דהוי מילי במילי, הא טעמא דלא מהני מסירה, משום דאינו מוסר לו רק את הנייר ולא את השעבוד, דהשעבוד הוא מילי, אבל בחליפין שפיר יכול לקנות את השעבוד, כמו דמהני שטר לקנות את השעבוד.

ולכך ביאר ר"י דבאמת מכירת שטרות דרבנן כיון דאינו ברשותו, ומדרבנן הוא דמהני, ומה דבעי' כתיבה, משום דאין הוכחה מהמסירה שמסר לו את השעבוד, ורק ע"י שיכתוב קני וכו' הוא דאיכא הוכחה דמסר לו אף את השעבוד, אבל באמירה בעלמא לא סגי כיון דהוי מילי.

והנה ברבינו יונה בסו"ד כתב לדון אם אמימר נמי מודה לר"א, אלא דס"ל דאינו מסבירא אלא מגמ', או דאמימר ס"ל דטעמא משום דאיכא סמכ"ד טפי בכתיבה דעי"ז יש לו ראייה בידו, ולפי"ז מסתבר דודאי בעי' לזה דין שטר ראייה, וא"כ אף ר"א נמי ס"ל דבעי' לדיני שטר, דהא ר"א אתא לסייע לאמימר, ולא לחלוק עליו, ומשום דבלא דיני שטר הוי מילי בעלמא.

ועי' ברבינו יונה ע"ז ב' דיישב לקו' תוס' על הוכחת הגמ' מדינא דאגב, הא התם מיירי בשטר הכתוב על שמו, ותי' דבאמת כל שטר הוא מילי, ומה דמשתעבד ע"י השטר, הוא משום דכיון דכתוב השטר על שמו, הרי כשמוסר לו את השטר חשיב דאיכא כו"מ אף על השעבוד, אבל בקונה את השטר ע"י אגב כיון דבעי' שיאמר אגב וקני חשיב מילי, ומבואר דבדרך קמא

כתב דטעמא דמשתעבד ע"י שטר משום דהקנין ע"י השטר, ולדרך הב' הוא מבאר דטעמא דמשתעבד ע"י שטר, משום דחשיב דאיכא כו"מ מחמת מה דכתוב בשטר, משא"כ במכירת שטרות דאינו מוסר לו את השעבוד.

(ד) ע"י ברמב"ן דביאר כהרי"מ והרמ"ה דסברת ר"א דשעבוד אינו נמסר מיד ליד, והוסיף הרמב"ן דהא דקונה ע"י השטר, משום "דתקנ"ח היא דהויא קני' אלימתא וא"א בקני' גדולה מזו" ובפשוטו מבואר בדבריו דהשעבוד נקנה רק ע"י הכתיבה, והנייר במסירה, וכמבואר ברי"מ.

וכן מצינו ברמב"ן גיטין כ' ב' דהק' אמאי בשטר הלואה בעי' ספר המקנה, הא אינו אלא שטר ראייה, דמכי יהיב זוזי הוא משתעבד, ורק בשטר קנין יש דין ספר המקנה, ותי' הרמב"ן בתי' הב' דמשעבד ליה אותיות ככו"מ, ולכך בעי' שיהא ספר המקנה, ומבואר להדי' דבעי' שיהא לכתיבה דין שטר קנין, ובפשוטו הוא משום דהשעבוד נקנה ע"י הכתיבה.

(ה) אולם ע"י בספר התרומות שער נ"א ח"ג דהביא דדעת הרי"מ דלא מהני חליפין, ודעת הראב"ד דחליפין וכתיבה מהני, והביא תשובה מהרמב"ן דביאר דהרי"מ נמי מודה דחליפין מהני במקום מסירה, אלא כוונתו רק דלא מהני במקום כתיבה, אבל חליפין וכתיבה מהני, דהחליפין בשביל הנייר והכתיבה לשעבוד, אולם כתב הרמב"ן להק' איך קונה את הנייר במסירה, הרי מסירה לא מהני במטלטלין, ולכך ביאר הרמב"ן לסוגיין, דמכירת שטרות מדרבנן, והם אמרו דקונה בכתיבה ומסירה, כיון דעי"ז דעתו סמוכה עליהם, דהא הגיע השטר לידו, ויש לו ראייה על המכירה, אבל חליפין לא מהני כיון דלא בא השטר לידו, ואם מסר ולא כתב אינו קונה אפילו את גופו, ע"ש, ומבואר דעיקר הקנין הוא ע"י המסירה, ובעי' נמי כתיבה בשביל ראייה, [אולם אף להרמב"ן דהכתיבה הוא בשביל שיהא לו ראייה על המכירה, מ"מ מבואר דברמב"ן דבעי' שיהא לזה דין שטר קנין וכמבואר בלשוננו "והוסיף לו קניה של כתיבה להיות לו ראייה לגבי ראייה ושעבוד שבהן"], וצ"ע דלכא"ו זה סותר לדבריו בסוגיין דאינו קונה את השעבוד במסירה אלא רק בכתיבה.

(ו) וברמב"ן ע"י א' כתב לחלוק על תוס' דסגי במסירה לחוד ולא בעי' אף משיכה, דאף במשיכה והגבהה אינו קונה רק את הנייר ולא את האותיות, אלא תקנ"ח הוא שיקנה משעה שהוציא הלה ראיותיו מתח"י וגמר והקנה אותן, ע"ש, ומבואר להדי' כדבריו בתשו' דטעמא דבעי' מסירה משום דעי"ז איכא גמ"ד, וע"כ מוכח כן, דאל"כ תקשי אמאי לרבנן מהני מסירה, הא אינו אלא בשביל הנייר, וע"כ דגם לרבנן העיקר הוא המסירה, והכתיבה הוא להאליים את המסירה, וכדבריו בתשו' הנ"ל, ומשו"ה סגי במסירה לחוד, דתקנו חכמים דעי"ז יש לו גמ"ד למכירה.

(ז) וע"כ צ"ל דכוונתו בדף ע"ז לבאר דהחסרון של מילי במילי הוא סיבה דמה"ט לא מהני מסירה רגילה ככל המטלטלין, ומשום דהשעבוד שבשטר אינו נמסר, ומה"ט תקנו חכמים דבעי' שטר, אולם אין כוונת הרמב"ן לבאר מדוע לא סגי במסירה המחודשת של שטרות דהוא משום גמ"ד, בלא כתיבה, אלא דחכמים חדשו קנין ע"י השטר אעפ"י שהוא מילי, ולא משום דכתיבה מהני למילי, וטעמא דמסירה הוא משום דבעי' גמ"ד של מסירה לידו.

(ח) בספר התרומות שער נ"א חלק ד' דין א' כתב דנידון הגמ' בטענת לצור הוא אם מ"מ זוכה הלוקח בנייר לצור, או דאינו זוכה בו כלל, [אבל לשאר הראשונים הנידון הוא אם שייך מכירה על השטר בלא לפרש דקאי להדי' על השעבוד], ועי' בב"י ריש סי' ס"ו ד"ה ואם לא כתב דכתב דהספר התרומות מפרש בזה פירוש אחר, וע"ש בחידושי הגהות.

והנה בספר התרומות דעתו כהרמב"ן דמסירה לא מהני במטלטלין, והא דסגי במסירה לחוד משום דהוא רק בשביל להוציא הראיות מתח"י, וא"כ קשה איך קונה את הנייר לחוד הא לא מהני מסירה במטלטלין, ועוד צ"ב דהא כתב התרומות דדינו מיירי בין כתב ולא מסר ובין מסר ולא כתב, וק' דבכתב ולא מסר, איך קונה הנייר לצור, וצ"ע"ג.